



Social- og ældreminister Astrid Krag's talepapir

Anledning	Besvarelse af SOU alm del – samrådsspørgsmål G og H
Dato / tid	20. januar 2022, kl. 13-14
Sted	Social- og Ældreudvalget
Talens varighed	Ca. 10 min.
Talens formål	Besvarelse af samrådsspørgsmål G og H
Publikum og programpunkt	SOU

Samrådsspørgsmål G

"Vil ministeren redegøre for, hvor lave standarder for pleje en kommune kan beslutte - herunder i nødberedskab - før det kan betragtes som brud på hhv. serviceloven og sundhedsloven, og hvornår kan lave standarder for ældrepleje være sundhedsskadeligt for de ældre?"

Samrådsspørgsmål H

"Vil ministeren svare på om regeringen vil overveje at indføre hhv.
- et mere transparent system, så man som borger eller kommunal- og folketingspolitiker kan gennemskue kommunernes kvalitetsstandarder, hvor meget tid, der er visiteret tid til de forskellige ydelser og myndighedsafgørelser, så man kan tjekke om de kommunale nødberedskaber er i samklang med den gældende service- og sundhedslov?
- en whistleblowerordning for ansatte i ældreplejen, så de ansatte har mulighed for at reagere på kommunale brud på service- og sundhedsloven?"

Begge spørgsmål er stillet efter ønske fra Kirsten Normann Andersen (SF).

Det talte ord gælder

[Indledning]

- Tak for ordet og for at spørge ind til vigtige spørgsmål omkring kommunernes nødberedskaber i ældreplejen, som vi så meget aktuelt op til jul.
- Vi er i regeringen meget opmærksomme på den situation, som kommunerne står i, hvor de høje smittetal med COVID-19 i samfundet betyder, at der er et ekstra pres på den kommunale ældrepleje.
- Et pres, som op til jul betød, at flere kommuner måtte melde ud, at de var gået i eller havde forberedt nødberedskab i hjemmeplejen pga. personalemangel. Bl.a. som følge af, at mange medarbejdere var smittede med COVID-19 eller i isolation.
- Jeg vil senere i min besvarelse af samrådsspørgsmålene komme nærmere ind på, hvilke tiltag regeringen har sat i værk for at understøtte kommunernes indsats for løse den helt akutte mangel på medarbejdere henover julen og her i starten af det nye år.
- Jeg vil besvare de to samrådsspørgsmål - G og H – i den rækkefølge, de er stillet.
- I samrådsspørgsmål G spørges der til, hvor lave standarder for pleje en kommune kan beslutte - herunder

i forbindelse med et nødberedskab - før det kan betragtes som brud på henholdsvis serviceloven og sundhedsloven. Der spørges desuden til, hvornår lave standarder for ældrepleje kan være egentlig sundhedsskadeligt for de ældre.

[Ingen øvre eller nedre grænser i lovgivningen]

- For at starte med det generelle: Serviceloven er en rammelo, som fastsætter de overordnede rammer for kommunernes forpligtelser i forhold til at yde den nødvendige hjælp til borgere.
- Serviceloven regulerer derimod ikke det nærmere indhold eller omfang af den konkrete hjælp. Det vil afhænge af den konkrete og individuelle vurdering af den enkelte borgers behov og ressourcer. En vurdering, som kommunerne er forpligtet til at foretage i forhold til hver enkelt borger.
- Lovgivningen fastsætter således ikke hverken en øvre eller nedre grænse for omfanget eller indholdet af hjælpen til den enkelte borger.

[Om kommunernes pligt til at fastsætte kvalitetsstandarder/serviceniveau]

- Kommunalbestyrelsen har pligt til én gang årligt at fastsætte en kvalitetstandard for den hjemmehjælp, man som udgangspunkt kan forvente fra kommunen.
Kvalitetsstandarder udmønter kommunens serviceniveau på området og fungerer i praksis som en vejledende retningslinje for den hjælp, der tildeles.
- De politiske fastsatte serviceniveauer og kvalitetsstandarder er alene vejledende og kan aldrig stå over serviceloven og kravet om, at borgerne skal have den nødvendige hjælp ud fra konkrete og individuelle vurderinger af den enkeltes behov.
- Det følger af kommunernes forpligtelser på området, at hjælpen skal gives ud fra en samlet helhedsvurdering af, hvad der fagligt er en ordentlig og forsvarlig hjælp. Og altså set i forhold til den enkelte borgers behov.

[Hvornår manglende pleje og hygiejne kan være sundhedsskadeligt for ældre]

- Derudover spørges der til, hvornår lave standarder for ældrepleje kan være sundhedsskadeligt for de ældre.
- Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen har oplyst over for mig, at det ikke er muligt at definere præcist hvornår, der vil optræde sundhedsskadelige virkninger ved manglende personlig pleje og hygiejne, og at

sundhedsskadelige virkninger ikke nødvendigvis ses med det samme, men at risikoen øges over tid.

- Den sammenhæng tænker jeg ikke kommer bag på nogen her i rummet. Derfor vil jeg gerne vende tilbage til kommunernes forpligtelse på området, nemlig at hjælpen skal gives ud fra en helhedsvurdering af, hvad der fagligt er en ordentlig og forsvarlig hjælp.
- Og inden jeg uddyber nærmere, hvad det er for muligheder, kommunerne har i forhold til nødberedskab, så vil jeg lige indskyde:
- At fordi hjælpen skal gives ud fra en helhedsvurdering, så er det så meget desto vigtigere, at medarbejderne har tid til den faglige vurdering – og ikke er ophængt af proces, bureaukrati, kontrol og skemaer, væk fra borgeren.
- Og her har det en stor betydning, at det er de samme medarbejdere, der kommer i den ældres hjem. Faste teams og kendte ansigter, så medarbejderne kan følge om Hr. Jensens skavank udvikler sig i den rigtige eller gale retning.
- I regeringen ønsker vi at skabe bedre plads til den nære faglige vurdering i vores ældrepleje. Lad medarbejderne bruge deres gode hoveder og varme hjerter, som statsministeren udtrykte det i sin nytårstale.

[Kommunale udmeldinger om nødberedskaber]

- For at vende tilbage til kommunernes nødberedskaber, så er det vigtigt at understrege, at en kommune ikke må vælge at skære i hjælpen til de ældre over en bred kam.
- Hvis en kommune beslutter at ændre i sit serviceniveau, og det ændrede serviceniveau kan medføre ændringer i den aktuelle hjælp, som en borger modtager, så skal der altid foretages en konkret og individuel vurdering af den enkelte borgers aktuelle behov og ressourcer.
- Kommunerne må selvfølgelig ikke undlade at give de ældre den nødvendige hjælp.
- Vi er i regeringen – som sagt – meget opmærksomme på den aktuelle situation, som kommunerne står i lige nu, hvor de høje smittetal med COVID-19 i samfundet betyder, at der er et ekstra pres på den kommunale ældrepleje.
- Som vi alle kunne læse og høre om i medierne op til jul, meldte flere kommuner ud, at de var gået i eller havde forberedt nødberedskab i hjemmeplejen pga. personalemangel. Bl.a. som følge af, at mange medarbejdere var smittede med COVID-19 eller i isolation. Det kom oveni ferieafvikling og afspadsering

samt en generel rekrutteringsudfordring, der betyder mange ubesatte stillinger.

[Hvad har regeringen gjort ift. bemandingssituationen]

- I december iværksatte regeringen derfor – med bred opbakning – en række tiltag, der skulle gøre det lettere for kommunerne at få besat vagterne med det formål at undgå, at der er ældre, som ikke fik den hjælp, de plejer.
- Fra regeringens side gjorde vi det således muligt for social- og sundhedspersonale i hjemmeplejen og på plejehjem at overføre op til fire ugers ferie udover femte ferieuge fra 2021 til 2022. Det håber vi var med til at frigøre personale henover julen.
- Derudover har vi i regeringen og med Folketingets brede opbakning nu forlænget den ordning, der betyder, at blandt andre folkepensionister kan tage ekstra corona-relateret arbejde i ældreplejen, uden at de bliver modregnet i pension for ekstraarbejdet.
- Ordningen er desuden udvidet, så den nu fra årsskiftet også omfatter efterlønnere.
- Det er også blevet muligt for elever på blandt andet social- og sundhedsassistentuddannelsen at få forlænget deres praktikuddannelse i op til to måneder, så de kan

indgå i corona-relateret arbejde, ligesom der er mulighed for at ændre på fordelingen af skole- og praktikperioder – også selv om skolen ikke er lukket.

- Derudover har uddannelses- og forskningsministeren og SU-forligskredsen aftalt, at studerende på SU også i 2022 kan søge om at få forhøjet deres fribeløb og dermed undgå tilbagebetaling af SU, hvis de deltager i samfundskritiske funktioner som led i COVID-19-beredskabet.
- Jeg vil gerne understrege, at vi i regeringen løbende afsøger alle muligheder for at imødegå den akutte bemandingsudfordring i ældreplejen.
- Helt konkret arbejder vi tæt sammen med KL om at sikre, at alle kommuner er fuldt opmærksomme på de eksisterende værktøjer til at afhjælpe bemandingsudfordringerne, de allerede har, og som kommunerne allerede anvender, så flere bliver opmærksomme på de gode eksempler.
- Det drejer sig bl.a. om styrket samarbejde med uddannelsessteder, rokering af medarbejdere internt rundt i og på tværs af kommunerne, eller styrket koordination med jobcentre, der skal bidrage til at finde

jobparate ledige på landets jobcentre, som egner sig til en fuld eller delvis ansættelse i ældreplejen.

- Den aktuelle udfordring op mod jul og nytår, som fik flere kommuner til at justere i hjælpen fordi de bl.a. som følge af situationen med COVID-19 og ferieafvikling midlertidigt havde svært ved at sikre den nødvendige bemanning til opgaverne, må - alt andet lige - have en mere midlertidig karakter. Det kan man også se af nogle af de udmeldinger, som de pågældende kommuner var ude med i december.

[Generel udfordring med rekruttering og fastholdelse]

- Problemerne med den helt akutte personalemangel henover julen og her i det nye år kommer oveni en – desværre – helt generel udfordring med at rekruttere og fastholde medarbejdere i ældrepleje.
- Det er en mere strukturel udfordring, som langt de fleste kommuner kæmper med, og som har et længere perspektiv.
- Her handler løsningerne bl.a. om at skabe et bedre arbejdsmiljø, så flere har lyst til at arbejde i faget – og blive i faget. Ligesom vi skal sørge for at man ikke bliver slidt ned eller syg af at arbejde i ældreplejen.

- Det har regeringen også allerede iværksat en række initiativer for imødegå. Det ligger på grænsen af samrådet i dag, så jeg vil her blot nævne, at vi sørger for at pengene følger med det stigende antal ældre, så vi kan få vendt den dårlige udvikling efter mange års nedskæringer.
- Ligesom jeg venter mig meget af en ny organisering i faste teams i hjemmeplejen, som vi har understøttet med knap 200 mio. kr. sammen med finanslovspartierne. Erfaringer fra Holland viser, at det øger arbejdsglæden og reducerer sygeværet markant.
- Samtidig har regeringen sammen med SF, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne for nyligt indgået en aftale om "En ny reformpakke for dansk økonomi", der indeholder en række reformer, som samlet set styrker den strukturelle beskæftigelse med ca. 12.000 personer.
- Med aftalen får vi bl.a. afskaffet, at pensionister bliver ramt af modregning, hvis deres ægtefælle har en arbejdsindtægt, ligesom at folkepensionister nu ikke længere behøver at tænke på, om de selv kan arbejde ved siden af pensionen. Med aftalen kommer endnu flere

pensionister til at have mulighed for at give en ekstra hånd med i ældreplejen.

[Opfølgning på kommunale nødberedskaber – spm H]

- I samrådsspørgsmål H spørges der til, om regeringen vil overveje at indføre et transparent system, så det er muligt at tjekke, om eventuelle kommunale nødberedskaber er i samklang med gældende lovgivning på området.
- Der spørges endvidere om, hvorvidt regeringen vil overveje en whistleblowerordning for ansatte i ældrepleje, så ansatte kan reagere på eventuelle kommunale brud på lovgivningen.

[Bekymringshenvendelser samt det kommunale tilsyn i AST]

- Jeg vil starte med den sidste del af spørgsmålet – nemlig om indførelse af en whistleblowerordning.
- Som vi også drøftede på vores møde om brodne kar i forrige uge, så er jeg åben over for at drøfte en whistleblowerordning, når formålet er at opfange forrået kultur i ældreplejen.
- Men i forhold til situationer med manglende kvalitet i plejen og eventuel manglende overholdelse af servicelovens forpligtelser, så er det jo i dag allerede

muligt for fx ansatte i ældreplejen, men også de ældre selv og deres pårørende, at indgive en bekymringshenvendelse til de to tilsyn under Styrelsen for Patientsikkerhed. Derudover har vi det kommunale tilsyn under Ankestyrelsen, som holder snor i, om kommunerne overholder lovgivningen.

- Men det er klart, at vi i forbindelse med arbejdet med en ny ældrelov kommer til at se på, om der er behov for at gøre tingene på en anden måde, og om der fx er behov for nye redskaber.
- I forhold til spørgsmålet om indførelse af et mere transparent system for at kunne tjekke op på, om eventuelle nødberedskaber er i samklang med lovgivningen, så følger det allerede af reglerne i dag, at kommunernes kvalitetsstandarder skal indeholde en generel serviceinformation til borgerne om den hjælp, de kan forvente at få fra kommunen.
- Vejen frem er, for mig at se, ikke endnu flere bureaukratiske regler eller dokumentationskrav i tilknytning til lovgivning om kommunernes kvalitetsstandarder. Jeg ønsker faktisk det modsatte, så der i stedet kan frigøres tid til selve plejen og omsorgen.

[Afrunding]

- Men jeg er – ligesom spørgeren – også meget optaget af, hvordan situationen udvikler sig ude i kommunerne.
- Jeg forventer, at kommunerne gør brug af alle de nødvendige muligheder, de har til rådighed, for at få enderne til at mødes, så de ældre, der måtte være berørt af den akutte situation med personalemangel i ældreplejen, ikke oplever væsentlige forringelser.
- Som sagt følger vi situationen tæt og har løbende dialog med KL om situationen.
- Tak for ordet.